

REZUMATUL TEZEI DE ABILITARE CU TEMA
SPAȚIUL CA PERSONAJ ȘI PERSONAJUL CA SPAȚIU.
ABORDĂRI DIN PERSPECTIVA TEORIEI IMAGINARULUI

Propunător: Lector. Univ. dr. Gabriela Chiciudean

Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia

Facultatea de Istorie și Filologie

Departamentul de Filologie

Teza de abilitare pe care o supunem atenției dumneavoastră reprezintă o sinteză a principalelor etape a evoluției noastre științifice și profesionale din domeniul Teoriei imaginarii, direcție ce ne-a interesat în mod deosebit și după obținerea titlului științific de Doctor în Filologie (2005).

Teoria imaginarii, o direcție de cercetare a literaturii apărută la finele secolului trecut, este o tehnică pe un suport special care abordează ceea ce este deja valorizat, iar valoarea e dată de intuiție, de practică, de trăirea fenomenului artistic. Astfel actul critic este, la rândul său, un act de creație, de re-creare a unui univers. Imaginarii erupe în toate domeniile, atât științifice, cât și politice și mai ales culturale. El este solicitat de mai multe discipline, cum ar fi: istoria religiilor, istoria artelor și a literaturii, istoria științelor, istoria istoriei, istoria ideologiilor, istoria mentalităților și antropologia istorică. Teoria imaginarii este o teorie interdisciplinară, care pleacă de la literatura comparată și își ia elementele din descendența lui Jung (inconștientul colectiv și arhetipurile), din teoria miturilor, din sociologia artei, din teoria mentalităților, din psihologie (formarea și structura imaginii), din hermeneutică (sfera problematizării și mai ales viziunea asupra cercetării), din fenomenologie, din semiotică (semnul și imaginea) etc. Toate acestea le-a luat sub umbrela ei și a rezultat o teorie multidisciplinară.

Astfel, în prima parte a lucrării noastre am realizat o succintă trecere dinspre direcțiile și metodele de cercetare ale secolului XX, respectiv formalismul rus, fenomenologia, structuralismul, poststructuralismul cu două metode importante, deconstructivismul și psihologia literaturii, psihanaliza literaturii, hermeneutica și sociologia literaturii spre teoria imaginarii. În cadrul acestei ultime amintite discipline am prezentat câteva studii relevante pentru domeniul imaginarii și pentru tema noastră.

Deoarece publicarea în anul 2007 a tezei de doctorat, *Pavel Dan și globul de cristal al creatorului. Abordări pe suportul teoriei imaginarii*, nu a însemnat și finalizarea demersului nostru exegetic aplicat scrierilor lui Pavel Dan, am continuat investigarea hermeneutică și comparatistă a operei scriitorului ardelean, studiile fiind prezentate la sesiuni de comunicări și conferințe naționale și internaționale și prinse apoi în volumul *Obiectiv/ Subiectiv. Încercări de stabilizare a fluidului*, tipărit în Editura Tipomoldova, 2013, și în volumul publicat la Editura Academiei Române, *Studii literare. Abordări pe suportul științei imaginarii*, în 2016.

Fiind directorul executiv al Centrului de Cercetare a Imaginarii Speculum încă de la sfârșitul anului 2005, am avut prilejul de a organiza aproape anual sesiunea de comunicări a Centrului pe teme importante din domeniul teoriei imaginarii. Astfel am publicat o serie de

studii legate de spațialitate sau de alte categorii majore ale textului în volumul Centrului Speculum, *Incursiuni în imaginar*.

În același cadru al Centrului Speculum, împreună cu studenți ai facultății noastre am inițiat o serie de întâlniri cu scriitori contemporani pe tema „Între intenția autorului și interpretare”. Toate discuțiile pe tema creației au fost prinse în anul 2008 în volumul cu același titlu, *Între intenția autorului și interpretare*, editat la Editura Imago din Sibiu.

În ultima parte a tezei am prezentat proiectele noastre în domeniul imaginariului.

Un prim proiect este legat strict de tema prezentei teze, *Spațiul ca personaj și personajul ca spațiu*, și urmărește realizarea de studii ce vor putea fi incluse ulterior într-un volum de autor. Ne vom opri, în acest sens, la legătura dintre spațiul textului și personaje. Această corespondență a avut de-a lungul timpului mai multe denumiri, „topologia personajului”, „microspațiu al întâlnirilor interpersonale”, „oriologie sau studiul frontierelor”, sau „spațiu social ca biocomunicare”, sau mai nou „proxemica”, și definește legătura spațiului cu personajul, o altă categorie majoră a textului.

„Proxemica”, denumită astfel de cercetătorul E.T. Hall, termen preluat din sociologie, investighează modul în care un individ structurează inconștient spațiul, își stabilește distanțele interpersonale în tranzacțiile sale zilnice, își organizează spațiul în case și clădiri și nu în ultimul rând configurează orașele. Mai mult, în cadrul textului, personajele se autoconstruiesc în funcție de spațiul lor de joc și spațiul are caracteristici specifice, este simbolic doar în măsura în care este perceput ca atare de același personaj.

Această idee am mai întâlnit-o în literatură la cercetătorii francezi Abraham Moles și Élisabeth A. Rohmer, în studiul lor *Psychologie de l'espace*, din anul 1972, studiu în care personajele aflate în spațiul propriu al eroului central erau numite „accidente locale”. În funcție de modul de a vedea și de a acționa, lumea exterioară se înlănțuie în jurul Eului în straturi. O condiție a existenței lumii unui individ este situarea Sinelui în centrul ei. Lumea centrată în jurul Sinelui e populată cu ființe și evenimente în măsura percepției fiecărui individ. Pentru cel care contemplă o lume din afara ei, oamenii care o populează sunt văzuți ca accidente locale, „puncte” ce sunt remarcate în măsura în care observatorul vrea să le remarce.

De asemenea intenționăm ca spațiul și personajul, două categorii majore ale textului literar mai puțin cercetate la noi, să constituie tema conferinței Centrului Speculum, pe anul 2018. Conferința de anul acesta, 2017, este organizată în colaborare cu Universitatea din Navara, și are tema *Imaginar, identitate și alteritate în literatură*. Așa cum s-a întâmplat în fiecare an, sperăm să participe și de această dată numeroși doctoranzi, atât din universitatea noastră cât și din alte centre universitare din țară.